

Från sommaren 1937 utsattes det antistalinistiska spanska vänsterpartiet POUM för en omfattande repression, orkestrerad av den sovjetiska säkerhetstjänsten och dess allierade i Spanien. Denna förföljelse beledsagades av en häftig hetskampanj i den kommunistiska pressen både i och utanför Spanien (se lästipsen efter artikeln nedan). I denna kampanj ingick att smutskasta allt och alla som på olika sätt försvarade eller protesterade mot behandlingen av POUM.

Bakgrunden till artikeln nedan är att det förbereddes en rättegång mot ett antal POUM-ledare. Därvid försökte stalinisterna genom hot och med andra åtgärder förhindra att de åtalade skulle få en rättvis rättegång, bl a genom att förvägra dem försvarsadvokater. En sådan händelse, där två advokater fängslats för att de förklarat sig vara beredda att försvara POUM-ledarna, fick ett antal kända franska författare, däribland André Gide, att protestera. Detta gillades givetvis inte av Stalin & Co, så den sovjetiska författaren Ilja Ehrenburg fick gå i svaromål.¹ Följande artikel, som publicerades i Socialistiska Partiets dagstidning *Folkets Dagblad*, är André Gides replik.

MF

André Gide

G. P. U.-METODER

Ur Folkets Dagblad 28/12 1937

Tillsammans med *Georges Duhamel*, *Francois Mauriac* och *Roger Martin du Gard* avsände för kort tid sedan Andre Gide ett telegram till den spanska regeringen, vari de bad om befrielse av två advokater, som fängslats emedan de förklarat sig beredda att försvara några medlemmar av POUM i en pågående process.

I ”Izwestija” av den 3 november återfinnes en artikel av *Ilja Ehrenburg*, daterad i Bordeaux. En vän till mig som behärskar ryska har översatt följande avsnitt:

”Terrorn började. Jag talade med en stenarbetare, som den 22 oktober lyckats fly från Gijon, sedan staden intagits av fascisterna. Han berättade att fascisterna redan samma natt arkebuserade 160 arbetare och 16 kvinnor på Plaza Lorenzo. Detta var endast början; alla anhöriga till milismännen, tiotusentals från Asturien, hotades med döden.

Här måste jag tala om hur jag skämdes å männens vägnar. Samma dag som de asturiska kvinnorna sköts ned av fascisterna, syntes i de franska tidningarna en ”protest” mot orättvist handlingsätt. Protesten var undertecknad av skriftställarna André Gide, Duhamel, Roger Martin du Gard, Mauriac och professor Paul Rivet. Men dessa herrar protesterade inte mot de asturiska bödlarna och lika litet mot sina egna regeringar, som avböjde att ställa ett enda litet fartyg till de dödsdömda asturiernas förfogande. Nej, dessa finkänsliga litteratörer protesterade i stället så mycket mera mot den spanska republikens regering, som tagit sig före att häkta fascisterna och spetsarna inom POUM. Jag lämnar Francois Mauriac utanför i detta fall. Han är katolik, politiskt högerman, men har ändå — i höger-tidningarna tagit ställning mot fascisternas härjningar i baskerprovinserna. Men för mina ögon ser jag André Gides gestalt, där han med lyftade knytnävar skrattar åt tusentals troende arbetare. Och jag hör ännu rösten som för ett år sedan sade till mig: ”Oupphörligen tänker jag på de spanska republikanerna, för deras egen skull flyr sömnen mig om nätterna! Det är vedervärdigt och jämmerligt! Denna fritänkande Duhamel, denna ultrakommunistiska Gide — de förblir vad de alltid varit: Kött av sin egen klass’ kött. Må ni en gång bli fria er feighet, knyta edra små nävar. Hycklande humanitet krälar ni i stoftet för de nya bödlarnas fötter. Tidningen ”Diario de Navarra”, organ för Asturiens bödlar, publicerade senast i går på mycket synlig plats denna ”protest” från marockanernas och svartskjortornas nya bundsförvant, avfällingen med det smutsiga samvetet, gråtaren från Moskva — André Gide.”

¹ De franska författarnas protest och Ehrenburgs svar fick en hel del publicitet och kommenteras även av Hugh Thomas i kapitel 39 av hans standarverk *Spanska inbördeskriget* (sv. upplaga 1978)

Jag uppfattar det som en stor ära att förtjäna den förolämpningen som kommit mig till del från det fascistiska lägret. Kränkningarna från mina före detta kamrater var först mycket smärtsamma, men min mottaglighet för dem upphörde så snart en viss grad av nedrighet överskridits. Vartill jag knappast behöver tillägga att inga förolämpningar skall lyckas ändra mina känslor och förvandla mig till en fiende, inte ens mot skymfvirtuoserna själva. I en viss epok av terror är man ju berättigad att misstänka att orsaken till sådana utbrott ligger i ett behov att skydda sig själv, en självbevaringsdrift, som förtar alla sakliga värden.

Ehrenburg undrar och harmas över att jag inte protesterat mot alla dessa förvrängningar, missbruk och grymheter som "marockanerna" och francoanhängarna i allmänhet gjort sig skyldiga till mot republikanerna. Det är sant: hur upprörd jag än är – måste jag säga att varje försök att rikta en anmodan till Franco skulle vara fullkomligt utsiktslös, eftersom den kom från en förklarad fiende och vedersakare. Orättvisa utövad av fiender stärker mig i min uppfattning; i händelse att den begås av de våra, så lider jag av den. Min samhörighet med den antifascistiska saken är för djupt rotad för att allt detta som slänges mig i ansiktet skall kunna bedröva mig. Även ur praktisk synpunkt tillfogar denna rörelse sig den största skadan själv, när den tar sin tillflykt till den procedur som vi själva använder att fördöma fascismen med och som vi aldrig skall upphöra att fördöma med, nämligen genom att protestera. Den av Ehrenburg omnämnda "protesten" som Duhamel, Mauriac, Roger Martin du Gard, Paul Rivet och jag med anledning av den förestående processen riktat till den republikanska regeringen att enträget värna om rätten att försvara, vittnar om den högaktning som vi önskar att framgent kunna visa mot regeringen. Vad mig personligen anbelangar, så skulle jag inte kunna komma på den idén att skicka en liknande protest till Franco. Men i dag vanställs den mest äkta känsla till den grad genom pressen, att den som vill se republikens och proletariats sak bevarad från vanärande missgrepp, han kommer till slut att framstå som en fiende till denna sak.

Lästips

Om André Gide:

Janine Robrieux: [André Gide, Trotskij och Sovjetunionen](#)

Fler tidsdokument – artiklar ut Folkets Dagblad:

[Socialistiska Partiet och POUM](#) (från våren 1937)

Ture Nerman: [Spansk resa våren 1937](#) (artikelserie)

[Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#) (från hösten 1938)

Allmänt om spanska revolutionen:

Pierre Broué: [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#) (bok)

Fernando Claudin: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#) (författaren f d spansk kommunistledare)

Förföljelsen av POUM:

Burnett Bolloten: [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#) (utdrag ur bok)

Martin Fahlgren: [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) (Nin var mycket känd POUM-ledare)

SP:s Spanien-politik:

Bernt Kennerström: [Socialistiska partiet och spanska inbördeskriget](#)

Se även följande artiklar om den viktiga filmen *Land och frihet* (regisserad av Ken Loach) som handlar om POUM och spanska inbördeskriget:

[Land och frihet - recensioner och debatt.](#) (i svensk vänsterpress)

[Land och frihet – Recensioner och debatt i spansk press](#)